

Seksuaalisuus ja avioliiton sakramentti

Nykyajan konteksti

Yhteiskunnallinen diskurssi seksuaalisuudesta on kokenut merkittävän paradigman muutoksen, jossa seksuaalisuuden ymmärretään yhä enemmän muodostavan yksilön identiteetin keskeisen elementin. Tämän seurauksena yhteiskunnalliset keskustelut käsittelevät yhä laajemmin erilaisten seksuaalisten orientaatioiden ja identiteettien erityistarpeita ja vaatimuksia.

On tärkeää tunnustaa, että yksilön seksuaalinen suuntautuminen ei ole yksinomaan hänen omien valintojensa tulos. Erilaiset ihmiseen liittyvien tekijöiden kompleksinen vuorovaikutus muodostaa pohjan seksuaaliselle identiteetille jo varhaisessa kehitysvaiheessa. Yksilön kyky ohjata ja muokata tätä identiteettiä voi monissa tapauksissa olla rajallinen.

Kristityn kutsumus, identiteetti ja seksuaalietiikka

Ortodoksinen kirkko tunnustaa jokaisessa ihmisessä Jumalan kuvaksi ja kaltaisuuteen luodun persoonan täydellisen samanarvoisuuden ja arvokkuuden. Kirkko myös tunnustaa, että jokainen henkilö ihmisluontoa omalla tavallaan. Naisen ja miehen luonnot jakavat saman kunnian ja hengellisessä mielessä he ovat saman arvoisia. Nykyajan todellisuudessa miesten ja naisten lisäksi myös muut sukupuoli-identiteetin omaavat ihmiset ovat ortodoksisen kirkon jäseniä ja heidänkin tarpeensa on pastoraalisesti huomioitava erityisellä herkkyydellä.

Ekumeenisen patriarkaatin sosiaalieetosta käsittelevässä *Maailman elämän edestä* -asiakirjassa aviopuolisojen välinen side todetaan yhdeksi tavoista saattaa ihmisluonto hedelmälliseen täyttymykseensä yhteisessä ja jaetussa elämässä. Samainen asiakirja jatkaa ihmisluonnon seksuaalisuuden aiheesta seuraavasti:

”Elämme aikana, joka ymmärtää seksuaalisuuden yhä enemmän henkilökohtaisena kohtalona ja jopa yksityisasiana. Lukuisat modernit poliittiset ja yhteiskunnalliset keskustelut koskevat heteroseksuaalien, homoseksuaalien, biseksuaalien ja muiden seksuaalisten ”identiteettien” erityisiä vaatimuksia ja tarpeita. On totta, yksinkertaisena fysiologisena ja psykologisena tosiasiana, että yksilön seksuaaliset taipumukset eivät ole yksioikoisesti tulosta hänen yksityisistä valinnoistaan, vaan monet lihan ja sydämen taipumukset ja kaipuun muodot tulevat maailmaan meidän mukamme, ja jo nuorena ne – hyväksynnän tai torjunnan kautta – tulevat ravituiksi tai vaiennetuiksi. On otettava lisäksi huomioon, että jokaisella ihmisellä on perustava oikeus (jota ei voi mikään valtiollinen tai yhteiskunnallinen taho loukata) olla tulematta vainotuksi tai olla joutumatta laillisiin vaikeuksiin seksuaalisen suuntauksensa vuoksi. Samalla kirkko ymmärtää ihmisen identiteetin siten, että se ei tyhjenny ihmisen seksuaalisuuteen, tai mihinkään muuhunkaan yksittäiseen piirteeseen, vaan perustuu Jumalan kuvaan ja kaltaisuuteen meissä.¹ Kaikkia kristittyjä kutsutaan aina etsimään Jumalan kuvaa ja kaltaisuutta toisissa ihmisissä ja vastustamaan kaikkia

¹ Ks. Saksan ortodoksinen piispankokous, *Saksan ortodoksisen kirkon piispojen kirje nuorille rakkaudesta, seksuaalisuudesta ja avioliitosta*, 2017.

lähimmäisen syrjinnän muotoja, olipa heidän seksuaalinen suuntautumisensa mikä tahansa. Kristilliseen elämään kuuluu pidättyvyys seksuaalisuudessa, niin avioliitossa kuin sen ulkopuolellakin, ja tämä perustuu juuri seksuaalisen elämän pyhyyteen luodussa maailmassa. Mutta milloinkaan kristittyjen kutsu ei ole kutsu vihaan tai halveksuntaan ihmisiä kohtaan”. (§19)

Kirkko haluaa siis painottaa, ettei kristillinen ihmiskäsitys typisty yksilön seksuaalisuuteen tai mihinkään muuhun yksittäiseen ominaisuuteen, vaan perustuu Jumalan kuvan ja kaltaisuuden läsnäoloon ihmisessä. Kristittyjen kutsumus on etsiä tätä luotua pyhää kuvaa kaikissa ihmisissä heidän seksuaalisesta suuntautumisestaan riippumatta.

Avioliiton pyhyys ja sakramentaalisuus

Ortodoksisen kirkon elämäkatsomus ja opetus korostaa seksuaalisuuden pyhyttä ja puoltaa pidättyvyyttä seksuaalisissa suhteissa miehen ja naisen välisen avioliiton ulkopuolella. Pidättyvyyttä ei kuitenkaan tule tulkita vihaksi tai halveksunnaksi seksuaalisia vähemmistöjä kohtaan, vaan pikemminkin rakkauden ja kunnioituksen ohjaamaksi kyvyksi hillitä haluja ja ohjata niitä eettisesti kestävään suuntaan.

Ortodoksiset paikalliskirkot eivät kirkon perinteiseen opetukseen vedoten ole valmiita tunnustamaan ihmisen sukupuolen vaihtoa ja toimittamaan mainitulle avioliiton kirkollista sakramenttia. Kirkko tunnustaa ainoastaan kaksi eri sukupuolta. Syntymän hetkellä määritelty sukupuoli ohjaa kirkkoa myöhemmästä sukupuolenvaihdosta huolimatta.

Suomen kontekstissa on paikallaan viitata myös aikaisempaan piispainkokouksen päätökseen, joka korostaa erityisen voimakkaasti, että ”Kirkon perinteessä kristillinen avioliitto on omaleimainen ja ainutlaatuinen miehen ja naisen toisiinsa sitoutuminen ja että se periaatteessa on elinikäinen. Kirkolle se on myös sakramentti. Siihen ei voida rinnastaa mitään muita yhteiselämän muotoja; ei esimerkiksi ns. avioliittoa eikä muitakaan keskinäiseen yhteisymmärrykseen tai sopimukseen perustuvia yhteiselämän muotoja samaa tai eri sukupuolta olevien kesken” (9.9.1999).

Ortodoksisen kirkon eetoksessa paikallisuus on sidoksissa aina laajempaan yhteyteen yli paikalliskirkkojen rajojen. Tähän periaatteeseen nojautuen kirkko tiedostaa, että mahdolliset muutokset avioliiton opilliseen ja kanoniseen luonteeseen ortodoksisessa kirkossa on päätettävä laajemmassa yleisortodoksisessa kontekstissa.

Ortodoksisten paikalliskirkkojen päämiehet totesivat Suuressa ja Pyhässä Synodissa Kreetalla 18.–27. kesäkuuta 2016 avioliiton olevan miehen ja naisen liitto Kristuksessa (I, 4). ”Kirkko suhtautui aina tarvittavalla ankaruudella ja asianmukaisella pastoraalisella herkkyydellä pakanoiden apostolin Paavalin myötätuntoiseen tapaan (Room. 7:2–3; 1. Kor. 7:12–15, 39) sekä avioliiton solmimisen myönteisiin edellytyksiin (sukupuolten erilaisuus, lakisääteinen ikä jne.) että kielteisiin esteisiin (veri- ja sukulaisuussuhde, hengellinen sukulaisuus, jo solmittu avioliitto, eri uskonnot jne.). Pastoraalinen herkkyys on välttämätöntä paitsi siksi, että raamatullinen perinne määrittää avioliiton luonnollisen siteen ja kirkon sakramentin välisen suhteen, mutta myös siksi, että kirkon käytäntö ei sulje pois tiettyjen kreikkalais-roomalaisen luonnollisen oikeuden periaatteiden sisällyttämistä, joissa

tunnustetaan miehen ja naisen välinen aviollinen side jumalallisen ja inhimillisen lain yhteytenä (Modestin), joka on yhteensopiva kirkon avioliiton sakramentin pyhyiden kanssa” (I, 6).

”Kirkko ei salli jäsentensä solmivan samaa sukupuolta olevien liittoja tai muita avoliiton muotoja avioliiton lisäksi. Kirkko pyrkii kaikin mahdollisin pastoraalisin keinoin auttamaan jäseniään, jotka solmivat tällaisia liittoja, ymmärtämään katumuksen ja rakkauden todellisen merkityksen kirkon siunaamana” (I, 10).

Maailman elämän edestä -asiakirjassa avioliitto todetaan vastaavasti olevan ”ilmaus ihmisrakkaudesta, joka on kohotettu sakramentaalisuuteen. Se on ainoa sakramentti, jossa on osallisena kaksi persoonaa, kaksi vapaata ja toisiinsa samanarvoisesti Jumalan sitomaa ihmistä. Mies ja nainen, aviomies ja vaimo, tulevat mystisesti yhdeksi” (§20).